

EUGEN CIOCLEA: POEZIA „AUTOFICȚIUNII”

Alexandru BURLACU, dr. hab., prof. univ.

Summary

In the context of the eighties of last century 's poetry is the opposite Eugen Cioclea starts the lyrical generation of the seventies. The poet defies the ars poetica centred on the reflexive language, on the magic of the sound, on metaphor and global symbol, on messianic visionary, on Orphism and on metaphysics and transcendence. Elements of "Poetry and Modern", displayed programmatically through commonplace, vitalism and gigantism, essences impregnated ironic. Cioclea language relies on transitive, transparent, shaken by metaphors.

Deși publică versuri din anii '70, Eugen Cioclea debutează editorial târziu, la patruzeci de ani, cu volumul „**Numitorul comun**” (1988) care, alături „Cămașa lui Nesos”(1988) de Andrei Țurcanu și „Cuvinte și tăceri” (1989) de Vsevolod Ciornei constituie începutul unei etape de tranziție spre o nouă poeticitate, spre un nou fel de poezie. După „Numitorul comun” urmează „**Alte dimensiuni**” (1991), „**Dați totul la o parte ca să văd**” (2001), „**Subversiunea poetului revoltat**” (2002), „**Vreau să distrug uniVersul**” (2007), „**Ofsaid**” (2011), „**Căderea liberă**” (2012), care se mențin, în general, în aria aceluiasi imaginar, acelorași teme cu variațiuni, motive obsedante, însă fără careva metamorfoze substanțiale.

Este timpul în care lumea totalitară, aflată în derivă, dă primele semne de agonie, iar în contextul unei masive literaturi oportuniste, scrise la comandă, ia amploare, atât cât permitea cenzura, așa-zisul fenomen al literaturii subversive, vede lumina tiparului „literatura de sertar”. Cum era de prevăzut, la sfârșitul anilor '80, în toiul evenimentelor lui 1989, caracterul subversiv al acesteia e trecut cu vederea, minimalizat sau tratat superficial, acceptat mai mult ca o bufonadă a copiilor teribili pentru că poezia dogmatică ia alte forme de oportunism, de angajare politică, în scenă revin mesianicii.

Cioclea scrie o poezie a anti-poeticului, conceput ca o reacție la lirica intimă, cuminte, blândă, liniștită, la elogiul rînduieiilor și gesturilor ritualice, el contestă valorile consacrate, idealitatea falsă, maximalismul etic, monumentalizările goale, e susceptibil la prețiozitatea poeziei arcadice, enervat pe accepțiile permanente ale convenției literare, pe scurt, pe sistemul de referințe ale canonului tradiționalist, conceput ca unul nenatural, contrafăcut, în care „soarele-i cu coadă de păun”.

Poeticului artificializat i se ripostează cu o nouă estetică, o poetică a cotidianului, a corporalității, a minimalismului etic. Iată de ce, în poezia lui, totul e supus interogației incomode, sfidării ostentative a maximalismului programatic al generației lui Grigore Vieru și Liviu Damian. Există, mai peste tot, trimiteri, citate ascunse, cuvinte-semnale; uneori ai impresia că nu e poezie fără ținte critice precise.

„Numitorul comun” sfidează manierismul stilurilor în vogă, etalând, paradoxal, o pretinsă impersonalitate chiar în primul poem cu statut de *ars poetica*, „La persoana a treia”, care șochează nu atât prin modul autodefinirii, cât prin ceea ce spune poetul despre poezia raportată la scrisul ambiguu, evaziv al șaizeciștilor: „Poezia lui Eugen Cioclea/ este o poezie declarativă./ El vă face declarații de iubire din mers”. E în aceste declarații un mod tranșant de a fi al lui Cioclea în poezie, de autopersiflare, prin care se afirmă tocmai contrariul.

Poezia lui Cioclea e în contrasens evident cu lirica generației „ochiului al treilea” din care, biografic, face parte, dar care anticipează o nouă epocă literară, postmodernismul soft. Înainte de toate, Cioclea este un poet anticalofil despărțindu-se programatic de poezia lui Grigore Vieru, de un sistem consacrat de referințe tradiționale, de spațiul arcadic al mitopo(i)eticii șaptezeciște. Poezia reneagă imaginarul emblematic, valorile și idealurile înainte-mergătorilor, în contra-sens cu moda poetică, el se arată oripilat de figura festivă a plugarului (elogiat cu atâta evlavie de Grigore Vieru), dar care, de mult timp, se află în respirație artificială. El deconstruiește lumea poeziei calofile. Simptomatic în acest sens e mitul cu „piciorul de plai/ gura de rai”, despre plugarul/ țăranul ideal („Impertinența poetului”).

„Impertinentul poet” are conștiința lucidă a realităților civilizatorii, persiflând subtil deformările de natură protocronistă privind vechimea și întâietatea noastră. Eul poetic încearcă histrionic sentimente cvazipatriotice în elogiarea persiflantă a plaiul mioritic, pentru că, în viziunea lui, în fiecare târlă de oi am avea conservat un cosmodrom („Rampa”).

În fond, se sfidează poeticitatea axată pe limbajul reflexiv, pe magia sonoră, pe metafora și simbolul global, pe orfismul și vizionarismul mesianic, pe metafizica și transcendența, de regulă, în descendența genetică pe linia lui Eminescu, Blaga sau Arghezi, modele care copleșesc debuturile șaptezeciștilor, parodiind idolatria aberantă, elucubrațiile poeziei stupide. („Poemul apocrif”).

În subtextul unor predispoziții ludice, poezia lui E. Cioclea este expresia unei conștiințe de sine. Descoperim în flash-uri de lumină conștiința de sine, poezia ca un șir de „autoficțiuni” (Serge Doubrovsky), cipuri de memorie. E foarte probabil ca titlul volumului de debut să fi urmărit mai multe ținte care ne scapă. Metafora matematică a numitorului comun între fracții și întreg, între conștiința de sine și conștiința întregului, presupune și identificarea raportului dintre eul poetic și starea lui de integralitate care nu poate fi redusă la suma părților sale componente. Într-un plan mai larg, numitorul comun se stabilește între eul poetic și lumea înconjurătoare, exprimat într-un sistemul de imagini coerent. Numitorul comun îl intuim și stabilim între diverse existențe aleatorii, între fragmente de amintiri, niște puzzle existențiale. Astfel, în poemul „Mesaj” asistăm la un discurs în care ni se spune: „și-i păcat să nu fim de folos,/ enigmatici trăind ca-n Bermude”.

„Numitorul comun” mai e și o replică la gestică, ritualurile și convențiile consfințite de șaptezeciștii basarabeni, conectați, de fapt, cu întârziere la poezia lui Nichita Stănescu sau Marin Sorescu. Cu toate acestea, poetica lui Cioclea este oarecum eclectică, pendulând între mai multe structuri ale poeziei moderne și de „factură nouă”, cu reminiscențe din Whitman și Maiakovski, Blaga și Esenin, din Prévert sau Marin Sorescu, din *star*-urile poeziei ruse „de estradă”. Elemente ale „poeziei de estradă”, etalate programatic prin prozaism, vitalism și gigantism, sunt impregnate de esențe vitriolante. Cioclea mizează pe limbajul tranzitiv, transparent, scuturat de metafore. În consecință, estetica anti-poeticului anticipează o replică de amploare la poezia arcadică, un argument solid pentru altă scriitură, pentru un alt fel de poezie.

Cioclea e un anti-mioritic, un sfărâmat de icoane, iar poezia lui se înscrie în demersul artistic reductibil la un nou avangardism, specific epocii de tranziție, el râvnește o poezie cu „ușa spartă în realitate”, înspre cotidian, către un „nou antropomorfism”.

În inerția unor prejudecăți ale criticii conservatoare, anchilozată în adevăruri definitive, noua poezie e suspectată de lipsă de profunzime și de orice valoare. Mai cu seamă a înfuriat „Cina irodică”, foarte incomodă pentru climatul literar provincial. „Marele Cod” (Northrop Frye) constituie temeiul mai multor imagini ale generației șaptezeciste, dar, de regulă, mitologia biblică, folclorică sau livrescă, la Eugen Cioclea, este deconstruită cu inteligență și presupune un mod propriu de lectură în „Cina irodică” sau în „Arca”, în care cuvântul (mitul) e corporalizat. Revelatoriu pentru rescrierea mitului este poemul „Ucenicul lui Manole”, în care elementele structurii narative sunt aplicate în mod inventiv asupra condiției creatorului și a modului său de definire: Poezia lui e mereu „transparentă” (T.S.Eliot), referențială, jucăușă. Peste tot plutește un aer de lejeritate. Eugen Cioclea este un poet inventiv, cu vocația insolitului. Zborul lui e un „zbor invers” (ca în „Aripi pentru Manole” de Gheorghe Vodă), un zbor în cădere: („Căderea liberă”). Limbajul tranzitiv are un sens dincolo de cuvinte.

Poezia exprimă dezechilibrul, starea unei lumi absurde, fie întoarsă „pe dos”, fie sărită de pe fix, o lume a vitezelor, a crizelor confuze, de unde și căutarea unui numitor comun, altfel, crede poetul, sfârșitul nostru este iminent („Numitorul comun”). Este probabil poemul cel mai reprezentativ în care spiritul veacului e la el acasă. Discursul poetic are un caracter profund referențial și rămâne inconfundabil chiar și prin unele neglijențe de stil.

